

IGNASI ARAGAY

EL MÓN US ESPERA

Carta als fills

Empúries

Ignasi Aragay
El món us espera
Carta als fills

Editorial Empúries

Barcelona

Primera edició: març del 2020

© Ignasi Aragay, 2020

Drets exclusius d'aquesta edició:

Edicions 62, s.a.
Editorial Empúries
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.editorialempuries.cat

ISBN: 978-84-17879-34-1

Dipòsit legal: B. 2.469-2020

Composició: Realització Planeta

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com

o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

I

Per què escric ara pensant en vosaltres, els fills, els joves? Perquè sento la necessitat d'aturar-me i mirar el món, de mostrar-lo tal com el veig. Per fer-me entendre i entendre'm millor. Pel plaer de veure com brollen les paraules, per regar amb idees i records la nostra desigual relació, com si fóssim les plantes del pati de casa, sempre una mica assedegades. Di-gueu-ne narcisisme sentimental, si voleu. Tan sols vull assegurar-me que queda algun bri de verdor, de tremolosa veritat, del meu pas per la vostra vida. Veritat en el sentit menys rocós i aspre de la paraula: «Cal saber detenir-se un mot abans de la veritat», deia Kafka —aquest sí que us sona, oi? Veritat entesa com a sinceritat, potser. Com a decència. Com a bondat.

Només vull respirar fondo i deixar anar algunes d'aquelles coses que un pare no troba mai el moment de dir als fills, que l'adult no s'atreveix a dir als joves, per prudència, per vergonya, pel que sigui. Coses que de tan òbvies no ens semblen importants, o que de tan importants no gosem profanar-les, gastar-les; coses que no tenen lloc en el dia a dia voraç, ofegats per les obligacions i els plaers, prosaicament —per

no dir banalment— desbordats. Com ens agrada en el fons aquesta voràgine, oi?, anar amb el temps ple a vessar, sense ni un minut per deixar que sorgeixi algun brot de tendresa. Però quan pensem que no tenim temps a perdre és quan comencem a perdre'ns els uns als altres. Així, atrafegats, ens creiem imprescindibles i enganyem la nostra estantissa condició de mortals.

No crec que jo hagi estat un cactus per a vosaltres, però tampoc no he fet d'ufanosa, esclatant i seductora mimosa. Massa cops m'he mantingut a l'ombra, en una còmoda discreció, en un racó del jardí familiar, sense aportar ni color ni perfum, fent només de distant *voyeur*, parapetat en una tolerància que en el fons era amable despreocupació. Una rosa amb les seves punxes? I ara els que agafeu distància sou vosaltres. Potser m'entendreu si us dic que la sensació que experimento és l'equivalent a la indefensió solitària d'aquell jove enamorat a qui la noia ni es mira: us contemplo així, amb un punt de perplexitat i de pèrdua. Veig com aneu marxant, com us allunyeu a poc a poc però amb pas ferm i segur. I davant d'aquest comiat a càmera lenta, davant d'aquest enyor anticipat, rebobino i em faig preguntes que potser m'hauria d'haver formulat abans.

Per què quasi mai no deixem espai perquè brolli la font de l'espontaneïtat dels sentiments o la densitat de les raons? De tant amagar-los, els sentiments, al final ja no els trobem. De tant defugir-les, les raons, ja no sabem enraonar. Segur que alguna vegada us ha passat: algú molt proper es mor —un avi, per

exemple, o un amic dels de debò— i no aconseguí sentir la tristor que tocava. Us quedeu buits, freds. Us n'allunyeu. L'únic que constateu és un sentiment de culpabilitat per no sentir res d'especial, per no vessar cap llàgrima. En família, amb els amics, a la feina, els sentiments són importants, però sobretot són difícils de controlar. Van a la seva. A vegades són a flor de pell, d'altres, astuts, s'amaguen. I el mateix passa amb les raons, que o no ens deixen dormir o es fan invisibles.

Per què som tan covards a l'hora de mostrar-nos tal com som, sense autocensures? A l'hora de fer anar sentiments i raons davant dels altres, en especial davant dels qui estimem? Ho dic més per mi que per vosaltres, esclar. Res de retrets. Només constato que són rares les ocasions en què parlem, més enllà d'atropellar-nos amb paraules llançades al vol, sovint en un artificiós combat d'ironies punyents, com si juguéssim al gat i la rata, empaïtant les nostres respectives debilitats. Sí: un mer joc repetitiu, com una fugida interminable, a voltes divertit, a cops tens i incòmode; un precari assaig de diàleg, sovint una pura i atropellada negociació que amaga la incapacitat d'escoltar l'altre. La incapacitat de mirar-nos als ulls sense por. Em sembla que és una pràctica força comuna. Els pares no sabem escoltar els fills, el fills no sabeu escoltar els pares. Gandhi tenia un dia, els dilluns, que no parlava, només escoltava. Feia dejuni de paraules, de soroll. No és una mala idea. El silenci és bell i antic. I avui és revolucionari.

I igual que enmig de la cridòria global no ens es-

coltem, tampoc no ens mirem ni ens veiem ni ens toquem prou. Cadascú va rabiosament a la seva. O pitjor, ens mirem de reüll, desconfiats o distrets, com aquella heura voraç que escala la paret donant l'esquena al roser marcit o als geranis que van perdent la flor i es van assecant. Això que passa als patis i les cases de les millors famílies, també ocorre a les feines i entre els amics. I ja no diguem amb els nostres estimats enemics, oi? Quants jardins tristos i desemparrats. Quantes ombres allargades. No ens diem les coses rellevants, no només perquè no ens dediquem prou temps els uns als altres, sinó perquè ens fa por d'expressar què pensem realment, què sentim de debò. I així anem per la vida familiar —i per la vida tota— sense assaborir-ne els variats gustos, olors i fragàncies, condemnats a la soledat dels nostres limitats sentits, de les nostres isolades raons. Solitàriament acompanyats.

A vegades, després d'una conversa frustrada, maldestra i de final agre, us he enviat un llarg whatsapp, l'única via per la qual sé segur que retindré la vostra atenció per uns instants. En un món tan dispers i saturat d'imatges, la lletra, ni que només sigui digital, encara genera un cert respecte antic, vull pensar que encara té alguna mena d'autoritat. Però un fil de WhatsApp no és suficient. Ara voldria anar més enllà. Voldria quelcom que romangués. Voldria que m'escoltéssiu com si fos l'última vegada, com si fos el meu monòleg de comiat damunt d'un escenari. Us parlo a vosaltres, fills, i a través vostre m'imagino que ho faig a tots els joves del món. Quina gosadia,

oi? Per què m'hauríeu d'escoltar? No ho sé: potser perquè estimo la joventut, perquè m'emociona la vostra força desfermada, la vostra ràbia i la vostra gràcia. L'incendi que porteu dins, l'inconformisme, el presentisme. Us voldria explicar d'on veniu, voldria saber on aneu. Com que no us entenc, sento una curiositat immensa. Mentre escric aquestes línies, una esgarrifança em fa tremolar, l'evidència que la Humanitat és una llarga cadena d'incomprensions generacionals i d'amors incondicionals.

No sé si tindrè la vellesa plàcida que tots somiem, o si tindrè cap vellesa al capdavall. Només sé que ara, com en els darrers vint anys, la feina m'absorbeix massa energies i que en el futur, ves a saber. D'aquí que avui, de matinada, desvetllat i insegur, m'aturi a escriure això abans no sigui massa tard. Si trobeu el moment, llegiu-ho. Intueixo que sou aquí i que ara mateix dubteu, com jo, com tots. Us imagino asseguts a la butaca, esgotats per un dia d'emocions. A aquestes hores ja res no us pot sorprendre. I jo no soc prou especial: els fills em coneixeu massa, per als altres no soc ningú. Només passa que estic disposat a despullar-me, a rendir-me davant vostre, a lliurar-vos la meva ànima cansada. No tinc res més de valor per oferir-vos. Paraules! Només paraules. Feu-les vostres com vulgueu, per negar-les, per recordar-les, per tergiversar-les, per guardar-les al fons d'un calaix. Pel que sigui. Sou lliures de cremar-les a la foguera, d'oblidar-les. Un cop escrites, un cop dites, són totes vostres. Així és la llibertat que sempre us he volgut transmetre.

Vet aquí, doncs, una veritat massa oculta i tan senzilla. Tremolosament ho dic: us estimo. Molt. Sí, molt. Tot i que en sé ben poc, de l'art d'estimar. Si alguna cosa conec és la dificultat d'estimar els qui estimo. A tots ens costa, aquesta transparència dels sentiments, aquesta entrega neta, aquest abaixar la guàrdia. Hi ha animals més afectuosos que la majoria d'éssers humans. No s'ho pensen gaire, les bèsties, a l'hora de fer-se manyagues, els surt com un reflex condicionat natural, com un instint bàsic de protecció i confort. En canvi, als homes i les dones sovint ens tenalla la consciència, ens traeix el lliure albir, la individualitat orgullosa. Això de mirar-nos al mirall i reconèixer-nos és d'un narcisisme fantàstic i alhora és un llast perquè, quan menys t'ho esperes, et retorna la teva imatge nua i pelada, sense l'artifici d'imaginar que ets millor del que ets, sense l'espontaneïtat de ser. Amb la por que els altres descobreixin les teves ambigüitats sentimentals. Davant nostre i davant dels altres, quan és el moment dels sentiments, ens pesa una temença i un pudor atàvics, una vergonya que s'enfonsa en els segles dels segles, més enllà de la prehistòria. És així: a vegades, la consciència de ser ens allunya de la naturalitat d'estimar. En aquest afer, i en molts d'altres, som una contradicció amb potes i cervell, perfectes oxímorons. Per això sovint penso que amb qui estic més en desacord, sobretot pel que fa a la gestió dels sentiments, és amb mi mateix. No us passa també? I no sé gaire què fer-ne, d'aquest desacord.

I bé, quan traspasses la barrera dels cinquanta i

fas balanç, què queda? Poques coses essencials, i vosaltres al centre; els fills, com a mesura de totes les coses, donant sentit al que no en té gaire: sou alhora un xuclador i un generador d'energies. Sou un neguit permanent i un incendi inapagable de felicitat, de vitalitat. Sí, més o menys ho sou tot. Traieu el millor i el pitjor dels pares. Ens feu pensar, ens feu riure, ens feu plorar, feu que ens qüestionem a nosaltres mateixos, feu que ens enrabiem, i tot això sense fer ni la meitat del que voldríem que féssiu. I ves per on faríem el que fos per vosaltres, però sabem que al capdavall heu de recórrer sols el vostre camí. No és fàcil: no se us pot ajudar ni massa ni massa poc. Protegir-vos en excés és debilitar-vos. Deixar-vos anar és patir en silenci. Els pares ja no veiem el món fabulós i voluptuós de quan érem joves, veiem un món inhòspit i caòtic, massa embrutit. Ens hem fet grans, ens hem fet prudents. Una mica savis, una mica porucs. La vida sempre ha estat a cara o creu, salvatge i incerta.

No us podem ni us volem retenir. «Els arbres s'han de resignar, necessiten les arrels; els homes, no. Nosaltres respirem la llum, anhelem el cel, i quan ens enfonsem a la terra és per podrir-nos. La saba de la terra natal no ens puja dels peus al cap, els peus només els volem per caminar. Per a nosaltres, l'únic que compta són els camins», escriu Amin Maalouf a *Orígens*, un llibre sobre les seves arrels familiars i sobre la llibertat de ser, de fer-se. Toca deixar-vos anar. Observar-vos en la distància, si pot ser en la mitja distància. Aconsellar-vos, tot i saber que no seràs mai

del tot escoltat, però que alguna cosa queda. No fer-te pesat ni fer-te absent. Ser-hi, senzillament, per quan ens necessiteu. Ser pare o mare és una cura d'humilitat permanent, és un anar-te empetitint damunt l'escenari, cada cop amb un paper més secundari, gairebé fins a desaparèixer. Ets molt important i al mateix temps no ets res o, més ben dit, cada cop ets menys. Durant uns anys ets com un déu o una deessa imprescindible i després, a poc a poc, vas perdent poder i influència fins a convertir-te en un accessori, un amulet o, a tot estirar, una joia desada al calaix. Un moble de luxe arraconat, si voleu, una peça de col·leccionista revestida de sentimentalitat, al capdavall només decorativa, prescindible. És així com ha de ser. Llei de vida. Preàmbul de mort. Absència. Nostàlgia.

Però no us vull parlar de mi —dels pares—, sinó de vosaltres, del futur per escriure. Quina vida voleu? Com voleu anar deixant llast familiar? Com voleu ser i estar al món? Teniu moltes coses sobre les quals prendre partit: viviu en societat, en un món injust, esbojarrat, imprevisible. Però també ple d'oportunitats, de bellesa, de màgia. Depèn de vosaltres que vagi a millor o a pitjor. Un cop us aneu fent grans, sou vosaltres els qui decideu quina relació voleu tenir amb els pares i quina petjada voleu deixar al món. Si ignoreu aquestes tries, si decideu no triar, passaran dues coses: que sereu ignorats i que algú triarà per vosaltres. És com allò tan prosaic de la democràcia: si tu no votes, és com si el teu veí ho fes per tu. Imagina't el veí més antipàtic, aquell que diu

que no és racista ni classista, però que li fan nosa totes les diferències i totes les pobreses... No podem ser espectadors de la democràcia, no hauríeu de ser espectadors de la pròpia vida. Venim del no-res i anem al no-res, però això no és cap problema. El problema és quan la nostra vida també esdevé un no-res decebedor.

Passar de fill o jove a persona adulta i autònoma vol dir, en essència, començar a decidir per un mateix. La decisió més fàcil, i més vella que l'anar a peu —tot està inventat—, és optar per seguir sent un adolescent el màxim de temps possible. Prendre només compromisos individuals, recrear-se en el petit i segur món particular, aïllar-se de tot, no agafar responsabilitats, deixar-se anar en un desordre més o menys controlat, concentrar-se en un mateix, en el propi plaer, el propi guany, el propi cos, el propi èxit o el propi fracàs. Recrear-se en el fracàs davant d'un món tan absurd també és una temptació. Alguns aconsegueixen allargar aquest estat de dolça indecisió fins a l'Alzheimer. L'egoisme té un fabulós atractiu. En té tant, que fins i tot n'hi ha que el disfressen d'altruisme.

Hi va haver un temps, ara ja llunyà, en què els nens miraven els adults amb una barreja de por i devoció. Ara fa temps que som els adults els que mirem amb sincera devoció i enveja els joves. La confusió pot arribar a ser ridícula. Tots adolescents? Tots joves? No és tan fàcil, ser jove. En realitat és molt difícil. L'expectativa és immensa, i amb ella, la por de decebre els grans i de decebre-us a vosaltres mateixos. També és abassegadora la força del corrent ge-

neral, com una mar de fons que us porta a la platja dels plaers massificats: «Venereu el vostre cos, la vostra bellesa i el vostre atractiu sexual i us sentireu sempre lletjos», advertia a uns adolescents universitaris un David Foster Wallace conscient de la dificultat d'explicar als peixos què és l'aigua, o sigui, d'explicar als joves què és la vida. I afegia: «Si venereu els diners i els objectes —si és aquí on trobeu el sentit de la vida— aleshores no en tindreu mai prou». Acabareu com a consumidors consumits. Foster Wallace devia haver llegit Sèneca: «No és pobre qui té poc, sinó qui desitja més». Què desitgeu? Us agraden els vostres desitjos? Si aconseguíu respondre aquest parell d'ingènues preguntes feu-m'ho saber; jo encara no ho he aconseguit.

El plaer també es consumeix. Fa gairebé un segle i mig, Nietzsche va escriure una de les seves obres cabdals, *El naixement de la tragèdia*, un compendi d'erudició, art i filosofia a partir del seu profund coneixement del món hel·lenístic. El llibre va popularitzar una divisió antropològica entre persones apol·línies i dionisíiques. Els primers són amants de l'ordre, la mesura i l'harmonia. Responen a l'ideal del déu Apollo, prototip clàssic de bellesa i perfecció. Els segons tendeixen al plaer desenfrenat, a l'exaltació tràgica de la vida. Responen al déu Dionís, també conegut com a Bacus, el del vi. El món turboconsumista en què vivim ens empeny a tots (sobretot als joves) a una vida dionisíica, a la compulsiva recerca de plaers immediats. L'alternativa no cal que sigui a la força la perfecta harmonia apol·línia. Sabeu quina va ser la clau

de la genialitat de Leonardo da Vinci? La curiositat i el deler de bellesa. I la clau de la genialitat de Miquel Àngel? La dolçor, la vigoria i l'energia convulsa. Tots podeu ser actius creadors si no us conformeu a ser passius consumidors. La creació sorgeix d'una necessitat expressiva del jo, però alhora esdevé un acte d'entrega, una ofrena. Crear és donar, que és el contrari de consumir.

El consumisme ha estat, durant dècades de bonança, sinònim de normalitat. Ha estat i és una norma no escrita, que són les normes més difícils de transgredir. Per sortir de la crisi ens deien que havíem de comprar més i més. Consumeixo, ergo existeixo. Soc el que tinc. L'horitzó és el millor mòbil: unes vacances exòtiques, anar a bons restaurants i estar a l'última en totes les novetats digitals. En el millor dels casos és un esnobisme-consumisme amb pedigrí cultural. Ben endollats en la manca d'horitzons solidaris, ben distrets amb el remolí de novetats permanents. Fa més modern donar consells de compra o de vacances que no parlar d'ètica, i menys de moral. Afegiré una heretgia personal que contradiu la postmodernitat laica: trobo a faltar els sermons dels capellans progress de la meva joventut, plens d'idees, de raons i d'allò tan cursi que en deien «bons sentiments» i que ara, als manuals d'autoajuda, han passat a ser, sense solució de continuïtat, «bons propòsits».

La felicitat, així, s'esmuny. Davant de tant individualisme materialista, davant d'aquest presentisme saturat de tecnologia salvadora, afartats i farts de nosaltres mateixos, arriba un dia en què t'adones

que no pot ser que les úniques necessitats que satisfàs siguin de coses innecessàries. Les coses innecessàries són necessàries, esclar. No ens posem puristes. Però hi ha vida més enllà de la punta del teu nas, del teu plaer instantani, dels teus aparells, del teu equip de futbol, de la teva ambició laboral i del teu adorat ego, amb el qual, de tant retre-li culte, mantens una estranya i frustrant relació d'amor-odi, gens original, per cert. I massa còmoda. A cavall dels extrems d'un abatiment mandrós i una sobreexcitació imparabile, les hores acaben sent buides. Un dia un monjo de Montserrat em va explicar que, després de deu anys de treballar en un Burger King, i de sortir a les nits a ballar, jugar al pòquer i beure cubates amb els amics, de cop va tenir una «ressaca espiritual o anímica». Digueu-ne com vulgueu. Va sentir l'abisme de la buidor. I sí, es va fer monjo. Potser això us sembla molt extrem, molt friqui. O potser no.

Arriba un moment que t'adones que et manca alguna cosa. El dia que fas el clic de cop desitges parlar amb les plantes o amb els veïns que treuen el cap per la finestra per estendre la roba. Desitges la lentitud i l'escalf aliè. «La tecnologia no és res. El que és important és tenir fe en les persones, pensar que bàsicament són bones i intel·ligents, i que si els dones les eines podran fer coses meravelloses», deia Steve Jobs, l'ideòleg i fundador d'Apple. Sona una mica naïf, ja ho sé. Però l'acceleració tecnològica en què viu immersa la humanitat no és cap miratge —és ben real i ben útil—, i alhora és un engany, ens confon. Agafem la part pel tot. La gent és essencialment bona i intel·

ligent, com diu Jobs? No: som ambigu, som ondulants. Magnanimitat i revenja, agraïment i rancúnia, amor i gelosia, generositat i cinisme, valentia i por... Àngels i dimonis. La bondat, que és un assumpte delicat, demana un esforç constant. Newton, que va culminar la revolució científica iniciada per Copèrnic que ens ha portat on som —i la veritat és que no sé ben bé on som—, ho tenia clar: «Puc calcular els moviments dels cossos celestes, però no la bogeria de la gent». Ni l'estupidesa moral. Ni el grau de soledat de les persones. Ni l'amor.

La vida regalada i comprada, d'estrena en estrena, se'ns fa absurda i buida si no tenim amb qui compartir-la o amb qui discutir-la. L'excés acaba esdevenint el gran defecte. Cada cop sento de manera més aguda la incomoditat de formar part d'una tribu de desgraciats consumidors opulents. Vosaltres, fills de la crisi, com us sentiu? Fins i tot consumim lemes per tranquil·litzar la nostra pulsio materialista: *Less is more* (menys és més). I ens comprem la samarreta que ho porta estampat. De la secular, per no dir prehistòrica, competència per la supervivència hem passat a la competència per l'ostentació, per la possessió: sentim la necessitat de tenir (més que el veí) per ser (els millors). Més és millor. Menys és pitjor. No us fastigueja, tanta simplicitat? A mi sí. L'austeritat avui és un tret revolucionari: desconnectar, tornar al món rural, passar amb poc, fer-se vegà... Enfront de la pressió turboconsumista i egocèntrica que els més petits assimilen amb extraordinària naturalitat, el més educatiu és un «no», com diu el sociòleg Salvador Cardús.

Quantes vegades us he dit «no»? Probablement massa poques, encara. Si voleu, vosaltres, els joves, també podeu dir «no», «no» i «no». No al malbaratament, no al fals progrés, no a l'estil de vida voraç que us hem llegat. No, i punt i a part.

La paternitat t'ajuda, per no dir que t'obliga, a fer aquest pas. El pas de posar-te al davant de la teva pròpia vida. El pas de viure a la teva manera, de desmarcar-te de la pressió ambiental, de decidir qui vols ser, de sortir del carril marcat. De dir no. De triar. Però, esclar, no cal la paternitat per fer-ho. Ni de bon tros. Això sí, les excuses per no fer-ho, per deixar-te portar pel corrent dominant, són moltes i fins i tot justificades: la precarietat laboral (ben certa i escandalosa), la voracitat del sistema econòmic (contra el qual és tan difícil lluitar), la perversió i corrupció de la democràcia (un altre esforç interminable), l'absència d'horitzons i utopies (ens hem quedat sense religions ni ideologies), el perill de l'emergència climàtica (quina basarda!). I la rutina, esclar, la terrible, anodina i adotzenada rutina.

La buidor i mala maror generals són un pretext fantàstic per deixar-se anar en un no-res indolent, en una vida comptable: quants diners tinc al banc, quants parells de sabates guardo a l'armari, amb quants seguidors compto a Instagram, de quants dies de vacances dispo, quants viatges he fet, a quants restaurants d'una estrella Michelin he anat, quant val el meu cotxe i el meu mòbil... Mireu, «soc molt bo aconseguint coses de luxe barates!». Això, o la rebel·lió contrària: sempre hi ha raons per a l'abúlia o la

fugida, per iniciar un viatge enlloc, massa cops auto-destructiu. Però quan un, de manera conscient o inconscient, es destrueix, inevitablement fa mal als qui l'envolten: als pares, als amics, a tothom. És molt difícil construir (un hort, una casa, una amiat, una família, una vida) i molt fàcil destruir. He vist massa gent plorar davant un bosc en flames. Podeu fer el que vulgueu amb la vostra vida, però no tinc clar que tingueu el dret —no crec que ningú el tingui— de convertir-la en un incendi. Els piròmans fan molt de mal.

Heu perdut el rumb, alguna vegada? Sí, esclar. Ara us explicaré el cas d'un piròman. És la història d'uns pares que un matí van trobar-se a casa la carta de suïcidi del fill, que l'endemà s'havia de graduar a la universitat. Feia dos anys que mentia a tothom, sense anar a classe, enganxat a les apostes online, bevent més del compte. Es va prendre una ampolla de vodka, un flascó de pastilles i va escriure un foli de comiat. Imagineu-vos els pares, la carta i el fill desaparegut. Imagineu-vos l'angoixa, la desesperació. Tot està perdut... A l'últim moment, en un atac de lucidesa o de por o de ves a saber què, va anar a un hospital, on li van salvar la vida.

És tan fàcil perdre el camí. Un dia baixes un esglaó, l'endemà un altre, un altre i un altre i... No ho dius a ningú. Per vergonya, per orgull, pel que sigui. I entres en una espiral de degradació, t'extravies. Ens pot passar a tots. Els amics i la família estan per evitar que això passi, per fer de xarxa, per fer-nos costat. Quan vas de baixada, quan pateixes un sotrac,

no t'aportaran la solució, però t'ajudaran a sortir-te'n. Ets tu qui ho has de fer. Som cadascun de nosaltres els que portem el timó de la nostra existència. Sou vosaltres els qui heu de llevar-vos cada dia i sortir al carrer a lluitar i a gaudir, tot va junt. No vol dir que les circumstàncies no comptin. Però siguin quines siguin, pots optar pel conformisme o per l'ambició, per deixar-te anar o per lluitar, per viure emprenyat o il·lusionat, per anar a la contra o per anar a favor (de qui sigui, del que sigui). Cadascun de nosaltres tria.

Esclar, tot està fet un desastre. Tot és tristament precari, d'un realisme gens màgic i a voltes dramàtic. Viure plenament, arriscar-se a beure la vida a galet, a glopades, assumint-ne totes les conseqüències, demana una enorme determinació, demana passió i empenya. És més senzill deixar-se portar per una onada superficial que un dia, quan menys t'ho pensis, et deixarà tirat a la cuneta, despullat i sol. Si tens sort i tens casa, patèticament solitari al teu descurat jardí. L'alternativa és sortir a jugar la partida cada dia, gaudir de cada cruïlla, de cada decisió, ser conscient de tot el que fas i deixes de fer. Inspirar a fons i capbussar-te dins la mar salada, nedar a contracorrent, si cal. Submergir-te. Empassar-te aigua i sal. La sal de la vida! Sense por, anant a totes. Així és com val la pena viure. És una estranya combinació que consisteix a tocar molt de peus a terra i alhora a aspirar a l'ideal, a ser conscient que costa molt fer i canviar res i alhora a no renunciar a fer el que vols i canviar-ho tot. A somiar.

Jo us diria que sigueu fidels a la premissa kafkiana que la primera característica de la realitat és que és irreal. La suma de realitat i ficció ens dona una gran dosi de veritat. El realisme és impossible sense somnis, i viceversa: no hi ha imaginació sense realitat, sense coneixement. És la necessària suma de contraris. Cara i creu. La realitat ja sabeu que compta molt. En canvi tendim a oblidar que una il·lusió pot arribar a ser molt més decisiva que un fet viscut i que moltes raons i coneixements. Vivim més d'il·lusions, desitjos i objectius del que ens pensem. Les il·lusions poden ser molt reals, creia Leopardi. No hauríem d'ofegar les il·lusions amb la raó, sinó convertir la raó en il·lusió. La lucidesa necessita, com el pa que mengem, el contrapès dels somnis i els desitjos. Somieu desperts? Jo no deixaria de fer-ho. Ja tindreu temps per sentir-vos cansats, frustrats i desenganyats. En el pitjor dels casos, cínic. En el millor, escèptic. Quan arribeu a la ratlla dantesca del mig del camí de la vostra vida ja la passareu amb algun pes feixuc al damunt.

O potser no, malgrat tots els sotracos potser sereu d'aquells vells —sí, la vellesa pot ser bella— que mantenen les il·lusions intactes, la innocència a flor de pell, que no han renegat dels ideals ni dels somnis de joventut, que no han sucumbit a la lògica implacable d'un excés de seny, d'una renúncia rere l'altra. Entusiasta i impulsiu, Stendhal, l'autor de *La cartoi-xa de Parma*, tot i que insistís que sempre actuava guiat per la *lo-gique* (ho deia així, fent una pausa entre les dues síl·labes), va viure fins al final dominat per una imaginació alhora realista i romàntica, ena-

moradissa, passional. La síndrome de Stendhal és l'entrega extasiada a la bellesa, cosa que no té gaire lògica i que té molt de somieig, que és aquell instant allargassat de la vetlla, aquell estat de semiconsciència en què les idees són tot just esbossos de contorns imprecisos que floten, que es fan i es desfan en un espai de llibertat màgica en què tot s'hi val. Només així, de la mà de la bellesa intuïda, podreu començar una vegada i una altra. A la pel·lícula *Apocalypto*, dirigida per Mel Gibson, l'indígena que se salva de la massacre que els maies han infligit a la seva tribu, quan veu arribar els conqueridors espanyols, ho té clar. Ja no es fia de ningú. I diu a la seva companya: «Tornem al bosc a buscar un nou començament». La vida sempre és recomençar, de la realitat al somni, i del somni a la realitat.